

Innehåll

Kapitel 1

Forskning om jämställdhet i arbetslivet	19
1.1 Översikt över innehållet i boken	19
1.2 Jämställdhetsforskningen inom några angränsande discipliner	23
1.2.1 Historia	24
1.2.2 Psykologi	25
1.2.3 Sociologi	26
1.2.4 Rättsvetenskap	27
1.3 Nationalekonomisk forskning	28
1.4 Frånvaron av kvinnoperspektiv i ekonomisk-politiska analyser	31
1.5 Alternativa arbetsmarknadsekonomiska teorier	35

Kapitel 2

Kvinnors och mäns arbetskraftsdeltagande	39
2.1 Förvärvsarbete och arbetskraftsresurser	40
2.2 De relativa arbetskraftstalen	42
2.3 Livsmönstret för kvinnors deltagande i arbetslivet	44
2.4 Variationer i arbetskraftsdeltagandet	50
2.5 Sysselsättning och frånvaro	51
2.6 Arbetslöshet bland kvinnor och män	54
2.7 Kvinnors och mäns arbetstider	58

Kapitel 3

Valet mellan yrkesarbete, egenarbete och fritid – en analys av gifta kvinnors arbetsutbud	61
3.1 Preferenskartan	62
3.2 Bästa val i modell med enbart yrkesarbete	64
3.3 Löneökningars effekter på arbetsutbudet	68
3.4 Skattesystemets effekter på arbetsutbudet	71
3.5 Skugginkomst av hushållsarbete	76
3.6 Bästa val i modell med både hushållsarbete och yrkesarbete	80
3.7 En ekonometrisk analys av utvecklingen av gifta kvinnors förvärvsfrekvens	84
Appendix 3 Estimat för sannolikheten att yrkesarbete och för predikterad lön	88

Kapitel 4

Löneskillnader mellan kvinnor och män	90
4.1 Kvinnors och mäns genomsnittliga förvärvsinkomster	91
4.2 Löneskillnader inom olika sektorer av ekonomin	92
4.2.1 Löneskillnader inom industrin	94
4.2.2 Löneskillnader inom den offentliga sektorn	103
4.3 En metod för analys av löneskillnader i individdata-material	108
4.3.1 Korstabeller	109
4.3.2 Förberedande bearbetning av lönedata för analys med hjälp av statistisk modell	111
4.3.3 Innebörden av en loglinjär modell	112
4.3.4 Standardiserade löneskillnader mellan kvinnor och män	114
4.4 Löneskillnader mellan kvinnliga och manliga tjänstemän i svensk industri	117
Appendix 4.1 Regressionsmodellen	121
Appendix 4.2 Standardvägning av löneskillnader	125

Kapitel 5

Kunskapskapital eller diskriminering – en analys av löneskillnader mellan kvinnor och män 128

5.1	Värdet av marginalprodukten och efterfrågan på arbetskraft	129
5.2	Diskrimineringsteorier	134
5.3	Flerperiodisk efterfrågan på arbetskraft	139
5.4	Inledning till teorin om investeringar i kunskapskapital	141
5.5	Investeringar i utbildning	143
5.6	Kunskapsinvesteringar under ett yrkesliv med oavbrutet förvärvsarbete	147
5.7	Kunskapsinvesteringar under ett yrkesliv med förvärvsavbrott	150
5.8	Allmänna och företagsspecifika investeringar i kunskapskapital	154
5.9	Skattesystemets effekter på kunskapsinvesteringar	157
5.10	Kunskapskapital eller diskriminering – orsak till krympande löneskillnader?	159
Appendix 5.1	Härledning av skolmodellen	163
Appendix 5.2	Härledning av modell med kunskapsinvesteringar under ett kontinuerligt yrkesliv	165
Appendix 5.3	Härledning av den segmenterade lönefunktionen	168

Kapitel 6

Politik för jämställdhet och arbetsmarknads-ekonomisk forskning 174

6.1	En ansats till ett analyschema för effekter av jämställdhetspolitik	176
6.2	Politik som syftar till att öka kvinnors marknadslön genom att höja förtjänstkapaciteten	179
6.2.1	Utbildning och yrke	179
6.2.2	Arbetsmarknadspolitik	180

6.3	Politik som påverkar kvinnors löner i jobb de redan har	183
6.3.1	Lönepolitik	183
6.3.2	Skatte- och bidragspolitik	185
6.4	Politik som påverkar kostnaden för marknadssubstitut till hushållsarbete	186
6.4.1	Daghem	186
6.4.2	Föräldraledighet	189
6.5	Politik som syftar till att direkt undanröja könsdiskriminering. Lagen om jämställdhet i arbetslivet	192
6.6	Sammanfattande kommentarer	194
	Tabellbilaga	197
	Referenser	228

Förteckning över texttabeller

	Sid	
<i>Tabell 2.1</i>	Arbetskraftstal i Sverige 1963 och 1982, fördelade efter kön och åldersgrupper	43
<i>Tabell 2.2</i>	Yrkesroll på 70-talet för kvinnor som var hemarbetande på 60-talet	49
<i>Tabell 2.3</i>	Arbetskraftstal i skogslän respektive storstadslän för kvinnor och män i olika åldrar 1982	51
<i>Tabell 2.4</i>	Den svenska arbetskraftens sammansättning 1963 och 1982	52
<i>Tabell 2.5</i>	Frånvarande från arbetet, fördelade efter frånvarorsak och kön 1982	53
<i>Tabell 2.6</i>	Arbetslöshet i procent av arbetskraften för ungdomar och vuxna, 1963–82	55
<i>Tabell 2.7</i>	Sysselsatta och arbetslösa i åldern 16–74 år fördelade efter utbildningsnivå 1973–82	57
<i>Tabell 2.8</i>	Genomsnittlig arbetstid per vecka för personer i arbete	59
<i>Tabell 2.9</i>	Genomsnittlig arbetstid per vecka för olika arbetsmarknadsgrupper 1982	60
<i>Tabell 3.1</i>	Effekter på sannolikheten att yrkesarbeta för gifta kvinnor	86
<i>Tabell A3.1</i>	Probitestimater för sannolikheten att yrkesarbeta för gifta kvinnor i åldern 20–59 år från levnadsnivåundersökningarna	88
<i>Tabell A3.2</i>	Löneekvationer för gifta kvinnor i åldern 20–59 år från levnadsnivåundersökningarna	89
<i>Tabell 4.1</i>	Genomsnittlig arbetsinkomst och antal anställda i åldersgruppen 20–64 år för hela arbetsmarknaden	92
<i>Tabell 4.2</i>	Löneskillnader mellan kvinnor och män 1982 för olika sektorer av arbetsmarknaden	93
<i>Tabell 4.3</i>	Kvinnornas genomsnittslön i procent av männens inom olika industrigrenar, arbetare och tjänstemän 1982	96

<i>Tabell 4.4</i>	Kvinnornas lön i procent av männens, arbetare och tjänstemän inom industrin, länsvis 1982	97
<i>Tabell 4.5</i>	Genomsnittliga månadslöner för heltidsanställda industritjänstemän i olika ålders- och yrkesgrupper 1982	100
<i>Tabell 4.6</i>	Genomsnittliga månadslöner för heltidsanställda industritjänstemän i kontorsarbete efter åldersgrupper och befattningsnivåer 1982	101
<i>Tabell 4.7</i>	Industritjänstemännens fördelning på befattningsnivåer med avseende på olika typer av ekonomisk utbildning 1983	103
<i>Tabell 4.8</i>	Heltidsanställda inom den offentliga sektorn fördelade efter löneklass och arbetsgivare 1980	105
<i>Tabell 4.9</i>	Befattningar som domineras av kvinnor respektive män, kommunal personal 1980 och 1982	106
<i>Tabell 4.10</i>	Genomsnittliga månadslöner för heltidsarbetande inom den offentliga sektorn, fördelning på kön och ålder, 1980	107
<i>Tabell 4.11</i>	Genomsnittliga månadslöner för vuxna heltidsanställda inom olika yrken. Stats- och kommunalanställda 1981	108
<i>Tabell 4.12</i>	Löneskillnadens storlek i olika celler. Procent av männens lön	110
<i>Tabell 4.13</i>	Uppställning för databehandling av grupperade lönedata, utdrag ur tabellerna 4.5 och 4.6	112
<i>Tabell 4.14</i>	Uppställning av lönestatistik för databehandling. Individdata.	113
<i>Tabell 4.15</i>	Dummyvariabler bildade för varje värde som "befattningsnivå" kan anta	114
<i>Tabell 4.16</i>	Exempel på individlönestatistik i dataregistrerad form	114
<i>Tabell 4.17</i>	Logaritmskt samband mellan ålder och lön	115
<i>Tabell 4.18</i>	Uppdelning av löneskillnaden mellan kvinnor och män efter förklaringsvariablerna ålder, utbildning, yrke, befattning mm	118

<i>Tabell 4.19</i>	Beräkning av lönen för en genomsnittlig kvinna och en genomsnittlig man med samma kombination av variabelvärden	120
<i>Tabell A4.1</i>	Lönefunktioner för heltidsarbetande manliga och kvinnliga tjänstemän 1974	122
<i>Tabell A4.2</i>	Löneskillnader mellan heltidsarbetande manliga och kvinnliga tjänstemän 1974	127
<i>Tabell 5.1</i>	Översikt över teorin om investeringar i kunskapskapital	143
<i>Tabell 5.2</i>	Löneökning i förhållande till grundskoleutbildade, nyanställda utan föregående yrkesverksamhet enligt analys av levnadsnivåundersökningarna 1968, 1974 och 1981	160
<i>Tabell 5.3</i>	Analys av löneskillnaden mellan kvinnor och män i levnadsnivåundersökningarna 1968, 1974 och 1981	161
<i>Tabell 5.4</i>	Procent av löneskillnaden mellan kvinnor och män förklarad av skillnader i kunskapsinvesteringar i olika undersökningar	162
<i>Tabell A5.1</i>	Skattning av internräntan på utbildning	169
<i>Tabell A5.2</i>	Lönefunktioner för unga kvinnliga industritjänstemän med gymnasieutbildning för vilka antalet yrkesår är känt	170
<i>Tabell A5.3</i>	Segmenterade lönefunktioner skattade för heltidsarbetande industritjänstemän	171
<i>Tabell A5.4</i>	Lönefunktioner för kvinnor och män skattade utifrån levnadsnivåundersökningarna 1968, 1974 och 1981	172
<i>Tabell A5.5</i>	Medelvärden för vissa variabler i levnadsnivåundersökningarna 1968, 1974 och 1981	173
<i>Tabell A5.6</i>	Standardisering av löneskillnaden mellan kvinnor och män i levnadsnivåundersökningarna 1968, 1974 och 1981	173

Figurförteckning

	Sid	
<i>Figur 2.1</i>	Relativa arbetskraftstal för män och kvinnor 16–74 år, 1963–82	43
<i>Figur 2.2</i>	Kvinnliga förvärvsfrekvenser 1960 och 1975	46
<i>Figur 2.3</i>	Förvärvsfrekvenser för kvinnor födda olika år för perioden 1960–75	47
<i>Figur 2.4</i>	Förvärvsfrekvenser för kvinnor i åldern 40–64 år	48
<i>Figur 2.5</i>	Relativa arbetskraftstal för gifta och ogifta kvinnor 16–74 år, 1963–82	50
<i>Figur 2.6</i>	Arbetslösa i procent av arbetskraften, kvinnor och män 16–74 år, 1963–82	55
<i>Figur 3.1</i>	Preferenskartan	63
<i>Figur 3.2</i>	Bästa val om lönen är w_1	65
<i>Figur 3.3</i>	Bästa val för A och B om lönen är w_1	67
<i>Figur 3.4</i>	Bästa val för A och B om lönen ökar från w_1 till w_2	69
<i>Figur 3.5</i>	Mannens löneinkomst som arbetsfri inkomst. A gifter sig	70
<i>Figur 3.6</i>	Inkomsteffekt och substitutionseffekt när lönen ökar från w_1 till w_2 för A	71
<i>Figur 3.7</i>	Proportionell skatt	72
<i>Figur 3.8</i>	Progressiv skatt	73
<i>Figur 3.9</i>	Jämförelse mellan sambeskattning och särbeskattning	75
<i>Figur 3.10</i>	Bästa val mellan hushållsarbete och fritid för A och B	78
<i>Figur 3.11</i>	Produktivitetsökning i hushållsarbete	79
<i>Figur 3.12</i>	Makes löneinkomst som arbetsfri inkomst för hemarbetande	81
<i>Figur 3.13</i>	Bästa val mellan yrkesarbete, hushållsarbete och fritid	82
<i>Figur 3.14</i>	Effekt av lönehöjning	83

<i>Figur 3.15</i>	Effekt av produktivitetsökning i hushållsarbetet på marknadsarbetets omfattning	84
<i>Figur 4.1</i>	Kvinnornas lön i procent av männens. Tjänstemän och arbetare inom industrin, 1960–82	95
<i>Figur 4.2</i>	Ålderslönekurvor för kvinnliga och manliga tjänstemän inom industrin 1982	99
<i>Figur 4.3</i>	Löneskillnad mellan kvinnor och män standardiserad för ålderskillnader	116
<i>Figur 5.1</i>	Efterfrågan på arbetskraft vid lönerna w_1 och w_2	131
<i>Figur 5.2</i>	Effekt på efterfrågan på arbetskraft av relativ prisökning på den producerade varan	132
<i>Figur 5.3</i>	Efterfrågan på arbetskraft när arbetskraften är heterogen	133
<i>Figur 5.4</i>	Könsdiskriminerande företags efterfrågan på kvinnlig arbetskraft	135
<i>Figur 5.5</i>	Tvåperiodisk efterfrågan på arbetskraft när det krävs upplärning i första perioden	140
<i>Figur 5.6</i>	Effekt på ålderslönekurvan av utbildningsinvestering	145
<i>Figur 5.7</i>	Effekt på ålderslönekurvan av utbildningsinvestering och kunskapsinvesteringar under kontinuerligt arbetsliv	148
<i>Figur 5.8</i>	Förtjänstkapacitet och faktisk lön under oavbrutet yrkesliv	149
<i>Figur 5.9</i>	Effekt på ålderslönekurvan av yrkesavbrott	151
<i>Figur 5.10</i>	Effekt på ålderslönekurvan av allmän och företagsspecifik utbildning	156